

leekhuizen **"DE TINKOERIER"**
ndhoff Secretaris
nen Pensioencommissie
Mededelingenblad Nederlandse TinVereniging
Bestuur
ijk Bestuur

'De Tinkoerier'

leekhuizen Hoofdredacteur
ndhoff Korrespondent
Bochova Redactie

actie
annacherstraat 51
Jeverter

Jaargang 1, nummer 2, december 1993

NEDERLANDSE TINVERENIGING OPGERICHT 27 MAART 1993.

Bestuur

J.F.H.H. Beekhuizen	Voorzitter
J.E. Wustenhoff	Secretaris
H.J.J. Leenen	Penningmeester
L.J. Begheyn	Bestuurslid
B. Dubbe	Bestuurslid
H.B. van Wijk	Bestuurslid

Redactie "De Tinkoerier"

B. Dubbe	Hoofdredacteur
J.F.H.H. Beekhuizen	Redacteur
J.E. Wustenhoff	Redacteur
Mevrouw A. Bochove	Beeldredactrice

Adres redactie

E. Tesschenmacherstraat 56
7415 CV Deventer

Adres secretariaat

Koppelland 11
1391 EV Abcoude

Adres penningmeester

Oosterpark 46
1092 AN AMSTERDAM

Bankrelatie

ABN-AMRO Bank N.V.	
Rekeningnummer	48.69.34.691
Postgironummer van de bank	2391

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
1. BESTUURSMEEDEDELINGEN	2
2. VERSLAG VORIGE VERGADERING	3
3. EEN ZESTIENDE-EEUWS TINMERK UIT 'S-HERTOGENBOSCH TON KOOYMAN	5
4. EEN ZWITSERSE "BULGE" J.F.H.H. BEEKHUIZEN	8
5. ZIJN TINMERKEN ALTIJD BETROUWBAAR TEN AANZIEN VAN DE LEGERING EN DE GIETER? B. DUBBE	11
6. TINMERKEN G. GROENENDIJK	16
7. TWEE IDENTIEKE TINNEN FLUITJES A. LEEWIS	17
8. EEN DRIETAL KLEINE KANDELAARTJES J.E. WUSTENHOFF	20
9. TENTOONSTELLINGSAGENDA	23
10. LITERATUUR OVER TIN H.B. van WIJK	25
11. VRAGENRUBRIEK	26

Copyright 1993

"Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur en redactie".

De Nederlandse TinVereniging.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Zoals wij u al in de eerste editie van "De Tinkoerier" opriepen tot het inzenden van artikelen, zo doen wij dit nogmaals. Wij kunnen niet zonder uw hulp. Geef ons de mogelijkheid om van "De Tinkoerier" een actueel mededelingenblad te blijven maken.

Verder verzoekt de penningmeester diegenen die hun contributie 1993 nog niet betaald hebben dit alsnog zo spoedig mogelijk te doen.

Hierbij doen wij u de contributierekening voor het jaar 1994 toekomen. Gaarne betaling vóór 31 maart 1994.

Wij zijn verheugd u te kunnen mededelen dat het aantal leden van de Nederlandse TinVereniging gekomen is op 60. In minder dan een jaar tijd is dit een zeer positief resultaat.

Bijgesloten zenden wij u een enquête-formulier, dat wij gaarne van u ingevuld terug ontvangen. Het bestuur wil met deze gegevens tot een nog betere organisatie van uw tinvereniging komen.

Uiteraard bent u niet verplicht mee te doen en u bent ook niet verplicht uw naam in te vullen. Ook anonieme formulieren zullen worden behandeld. Wij hopen op uw medewerking.

In principe zal de eerste bijeenkomst in 1994 begin april plaatsvinden. Nadere informatie zult u te zijner tijd ontvangen.

Ons bestuurslid, Henk van Wijk, bezocht een expositie van de verzameling van Walter De Proost, die deze tentoonstelde in Heist-op-den-Berg in België.

De mooie catalogus "Tin - de zachte glans uit ons verleden" bevat een overzicht van 330 stuks 18e en 19e eeuwse Belgische gebruiksvoorwerpen.

De inleiding is geschreven door ons lid Marc Mees, conservator van het Museum Sterckshof te Antwerpen.

Het bestuur wenst u

PRETTIGE FEESTDAGEN

en

EEN GEZOND "TIN"-JAAR 1994

VERSLAG BIJEENKOMST MUSEUM "DE DUBBELDE PALMBOOM" IN ROTTERDAM
6 NOVEMBER 1993

Aanwezig: 32 leden en introducés.

De voorzitter opent de bijeenkomst om 11.00 uur en heet de aanwezigen welkom. Na enige huishoudelijke mededelingen geeft hij het woord aan mevrouw Schadee, conservator van het Rotterdams Historisch Museum.

Mevrouw Schadee heet de aanwezigen eveneens welkom en zegt het ten eerste op prijs te stellen dat de vereniging dit museum heeft uitgekozen voor haar bijeenkomst. Zij spreekt de hoop uit dat het een plezierige en vruchtbare dag zal worden.

Hierna wordt de groep in tweeën gesplitst, waarna de ene helft naar de tinnegieterij in het Zakkendragershuisje gaat voor een demonstratie en de andere de museumcollectie gaat bekijken. In het Zakkendragershuisje zijn meer dan 350 oude tinvormen, daterend van ca. 1650 tot 1850, aanwezig. Deze zijn alle nog in bruikbare staat en zijn in het verleden door de Rotterdamse tinnegietersfirma Meeuws bijeengebracht. Na drie kwartier wisselen de groepen.

Om 12.30 komen alle aanwezigen weer tezamen in het museumrestaurant "De Bonte Hond", alwaar een gezamenlijke koffietafel wordt genoten.

Om 14.00 uur gaat men naar de diazaal voor het middagprogramma, waar begonnen wordt met een korte ledenvergadering. De voorzitter meldt dat de vereniging thans 60 leden telt, waaronder enkele musea, en dat de verwachting is dat dit aantal nog wel enigszins zal toenemen. Daarna gaat hij uitgebreid in op het verenigingsblad "De Tinkoerier". Hij wijst er met nadruk op dat dit blad voor en door de leden moet zijn. Het mag niet zo zijn dat het alleen vol geschreven wordt door de redactie. De voorzitter doet daarom een dringend beroep op de leden om kopij in te sturen.

Ook gaat hij nog even in op de financiële situatie van de vereniging. De kosten van "De Tinkoerier" zijn dermate hoog dat het niet mogelijk is dit blad in de huidige vorm te laten blijven verschijnen. Er dienen neveninkomsten gevonden te worden. Daarom is de mogelijkheid geschapen om in dit blad te adverteren. Voor het komende nummer zijn reeds drie advertenties toegezegd waaruit een opbrengst van f 500 kan worden verwacht. Ook heeft een van de leden zowel voor 1993 als voor 1994 een bepaald bedrag als sponsoring toegezegd. Aangezien er geen verdere punten of vragen zijn, sluit de voorzitter hierna de vergadering en geeft het woord aan mevrouw Schadee.

Op zeer onderhoudende wijze vertelt mevrouw Schadee de aanwezigen iets over het ontstaan en de ontwikkeling van de Rotterdamse Historische Musea alsmede over de opbouw van de collectie en de problemen die zich hierbij kunnen voordoen.

Ook toont zij een aantal tinnen voorwerpen uit de collectie van het museum en vraagt over enkele van deze voorwerpen de mening van de aanwezigen.

Daarna gaat zij in op de vraag welke vrijheid van handelen een museum zou moeten hebben met betrekking tot aan haar geschonken of gelegateerde voorwerpen en/of collecties, met name objecten die eigenlijk niet in de collectie van het betreffende museum passen. Een eensluidende mening wordt hierover niet verkregen. Wel wordt gesuggereerd dat musea wellicht meer onderling zouden kunnen ruilen. De zaal is het er echter wel over eens dat zeer zorgvuldig gehandeld dient te worden.

De voorzitter dankt mevrouw Schadee na afloop voor haar interessant betoog en voor de genoten gastvrijheid en biedt haar bloemen en een boek aan.

Er wordt overgegaan tot het laatste programmapunt namelijk het bespreken van de door de leden meegebrachte voorwerpen.

Getoond worden onder andere:

- een zeer gaaf, in Amsterdam opgegraven, 15e eeuwse molenfluitje (zie elders in dit blad);
- een Nederlands vierdelig inktstelletje, vermoedelijk 18e eeuw;
- een klein Hollands warmwaterkruikje;
- een in Hoorn opgegraven, vroeg 17e eeuwse inktpot;
- een eveneens opgegraven Rotterdams stapelbekertje met oortjes in de vorm van dolfijntjes, omstreeks 1600. Een identiek exemplaar bevindt zich in de collectie Verster in Museum Boymans-van Beuningen.

Hierna sluit de voorzitter de vergadering en dankt de aanwezigen voor hun komst en hij wenst allen wel thuis.

EEN ZESTIENDE-EEUWS TINMERK UIT 'S-HERTOGENBOSCH TON KOOYMAN

De boom als merk is voor Bossche tinnegieters, hoewel waarschijnlijk al eerder in gebruik, van de 16e eeuw af een belangrijk symbool geweest.

Een van de bepalingen van de keur van 16 oktober 1503 van het stadsbestuur en het Gilde der Kramers en Tinnegieters schreef voor, dat de Bossche kanne- en tinnegieters geen andere stemfels mochten hebben dan "een teecken metten boom (het stads-wapen), een metten hamer metten croonen (kwaliteitsteken), ende sijn eijgen teecken (meesterteken)".

Ook in de 17e eeuw komt de boom (bosboom) in 's-Hertogenbosch nog steeds voor, nu echter vaak naast een gecombineerd meester- en kwaliteitsmerk, de gekroonde roos.

Omdat de tinnegieter in de gekroonde roos zijn initialen aanbracht, kunnen merken vaak aan een bepaalde tinnegieter worden toegeschreven.

Het ornament met de bosboom dat voorkomt op de kan van de Illustre Lieve Vrouwe te 's-Hertogenbosch werd oorspronkelijk toegeschreven aan de Bossche tinnegieter "MC", die in het midden van de 16e eeuw te 's-Hertogenbosch werkte ¹⁾.

Men zag de "M" en de "C" aan voor de initialen van de tinnegieter.

Na het bestuderen van andere Bossche tinmerken, waarop een bosboom voorkomt, kom ik tot de volgende conclusie:

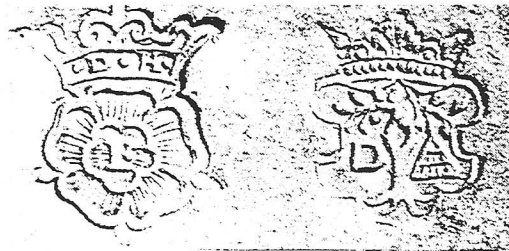
De letter "M" links in het ornament met de bosboom is inderdaad een onderdeel van de initialen van de tinnegieter en betreft de eerste letter van zijn voornaam. De "C" rechts in het ornament met de bosboom is geen letter maar een symbool.

Ter vergelijking de volgende tinmerken:

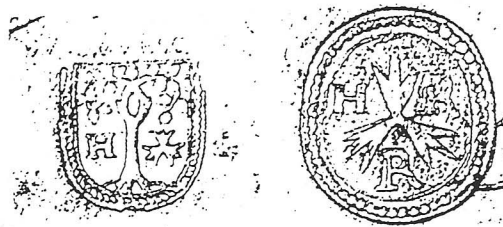
1. Ornament met de bosboom, geflankeerd door de letter "G" en een symbool, een wijnglas. Door de naast dit ornament staande gekroonde roos met de initialen "GVG" weten wij, dat dit merk wordt toegeschreven aan de 17e eeuwse tinnegieter Gijsbert van de Graft ²⁾.

2. Ornament met de bosboom geflankeerd door de letter "D" en een symbool, een egvormig embleem. Door de naast dit ornament staande gekroonde roos met de gietersinitialen "DH" weten wij, dat dit merk wordt toegeschreven aan de 17e eeuwse tinnegieter Denis Henrixsen ³⁾.

3. Ornament met de bosboom geflankeerd door de letter "H" en een symbool, een soort ster. Door het naast dit ornament staande ornament met de initialen "HRR" weten wij, dat dit merk wordt toegeschreven aan de 17e eeuwse tinnegieter Hans Reinier Rogghen ⁴⁾.

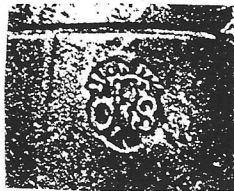
4. In de vitrine met tinnen voorwerpen in het Noordbrabants Museum te 's-Hertogenbosch bevindt zich een fragment van een bordrand van de tinnegieter Jaspas Cras, midden 17e eeuw. Op dit fragment bevindt zich het ornament met de bosboom geflankeerd door de letter "I" en een symbool, een sleutel. Naast dit ornament de gekroonde roos met de initialen "IC".

Op grond van bovenstaande voorbeelden alsmede van een soortgelijk nog niet geïdentificeerd voorbeeld uit de 16e eeuw, namelijk een bosboom geflankeerd door de letter "I" en een symbool, een aambeeld en het jaartal 1576, voorkomende op de oorkom in het Noordbrabants Museum te 's-Hertogenbosch ⁵⁾

en een eveneens nog niet geïdentificeerd ornament met de bosboom geflankeerd door de letter "O" en een symbool, dat voorkomt op de 17e eeuwse maatbeker in het Noordbrabants Museum, moet de "C" in het ornament met de bosboom dat voorkomt op de kan van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap, niet gezien worden als een letter, deel van de initialen van de tinnegieter, maar als symbool, bijvoorbeeld het astronomisch teken voor de maan.

Vervolgens kan de letter "M" en daarmee het merk, met grote waarschijnlijkheid worden toegeschreven aan de enige uit die tijd bekende Bossche tinnegieter wiens voornaam met een "M" begon, namelijk Marcelis Gevariszoon. Het feit dat deze tinnegieter in 1538 ongeveer tegenover het huis van de Broederschap woonde versterkt deze mening nog ⁶⁾.

Noten

1. Dubbe, B.
Tin en Tinnegieters in Nederland, Lochem 1978
Pag. 101, 102, 358.
2. Cotterell, H.H. en A. Riff en R.M. Vetter
National Types of Old Pewter, Princeton 1972
Pag. 130.
3. Kooyman, Ton
De Bossche Tinnegieter en zijn tin; een overzicht
's-Hertogenbosch 1984 Pag. 111, 112.
4. Kooyman, a.w. pag. 115, 116.
5. Kooyman, a.w. pag. 95.
6. Rooy, H. van
Bossche Testamenten uit de 16e eeuw berustend op het
archief der Godshuizen te 's-Hertogenbosch
Taxandria no. 36. Pag. 1929.

**EEN ZWITSERSE "Bulge"
J.F.H.H. BEEKHUIZEN**

Een "Bulge" is een kan met rechthoekige bodem met daarop een licht gebogen kanlichaam met ronde "schouder". Hij werd sedert het eind van de 16e eeuw vervaardigd en werd gebruikt als veldfles of kruitfles, echter ook als stads- of avondmaalskan en in gegoede families als gebruikskan.

Aanvankelijk werden deze kannen voorzien van bevestigingspunten voor een draagriem en in de 17e en 18e eeuw van een scharnierend ijzeren vertind handvat; de ogen voor de draagriem zijn dan nog uitsluitend als versiering bedoeld.

Op de "Bulge" staat een hals met een scharnierend deksel met een bolletje als duimrust.

De voorzijde van de kan is vaak voorzien van een gravering in de vorm van een wapen of embleem. Zeldzaam zijn de kannen met in koper uitgevoerde gegraveerde wapens.

De merken van de tinnegieter staan meestal op het deksel en in mindere mate, omdat de bodem vlak is en daardoor het merk snel wegslijt, op de bodem.

De "Bulge" werd het meest gebruikt in de 17e en 18e eeuw en is hoofdzakelijk vervaardigd in en om Bern.

Gustav Bossard beschrijft in zijn boek "Die Zinngiesser der Schweiz und Ihr Werk" de "Bulge" als volgt:

"Een kleine sierlijke Bulge bevindt zich in de collectie L. Gally - v. Mechel uit Basel. Op het deksel staat het meestermerk nummer 515 van Johannes K pfer uit Bern. De voorzijde is mooi gegraveerd met het jaartal 1725 en een denneboom met aan weerszijde maan en ster" ¹⁾.

De kan die in mijn bezit is geweest, is gemerkt op het deksel met het gietersmerk in de vorm van een staande engel met aan de linkerzijde een lopende beer naar links ²⁾. In het merk de kwaliteitsaanduiding "FIN" en de gietersinitialen "IK". Aan weerszijde van het merk twee kwaliteitsmerken met de gekroonde "F" (Etain Fin).

De initialen staan voor dezelfde tinnegieter als boven genoemd, Johannes K pfer, geboren in Bern in 1672, aldaar werkzaam vanaf 1695 en vermeld tot 1725.

Aan de voorzijde heeft deze "Bulge" een ingelegd en gegraveerd messing ornament in de vorm van een familiewapen. Het wapenschild is schuin van links onder naar rechts boven verdeeld met daarin drie (respectievelijk een en twee) bollen met versiering. De helm is afgebeeld met gesloten vizier (open vizier was alleen voorbehouden aan de adel). Op de helm in de verentooi is eveneens een schild aangebracht met dezelfde verdeling.

Het familiewapen is in het jaar 1600 te Aargau door Michel Egger ingeschreven. M. Egger was voorzitter van het smedegilde in Aargau in die tijd ³⁾. Een zoon neemt aan het einde van de 17e eeuw de functie van zijn vader over. Waarschijnlijk heeft deze "Bulge" aan hem toebehoord. De familie Egger uit Aargau sterft uit in 1746. Een broer van M. Egger, afkomstig uit Solothurn, draagt hetzelfde wapen.

Nog een andere tak van de familie Egger leeft tot op de dag van vandaag voort te St. Gallen. Ook zij maken nog steeds gebruik van dit familiewapen.

Afmetingen

Lengte : 19,7 cm

Breedte: 7,2 cm

Hoogte : 30,5 cm (incl. duimrust).

Noten

1. Gustav Bossard, Die Zinngiesser der Schweiz und Ihr Werk, Osnabrück 1978 (herdruk van de uitgave van 1920), Band II, pag. 41.
2. Nu: particuliere collectie Zwitserland.
3. Archives héraldiques, Landesmuseum te Zürich, Zwitserland, 1939.

Literatuur

1. Hugo Schneider, Zinn - Die Zinngiesser der Schweiz und Ihre Marken, Breisgau 1970, Band I, pag. 185 e.v., nummers 565/568.
2. Hugo Schneider, Zinn - Die Zinngiesser der Schweiz und Ihre Marken, Breisgau 1983, Band III, pag. 49, nummer 289.
3. Gustav Bossard, Die Zinngiesser der Schweiz und Ihr Werk, Osnabrück 1978, pag. 66 en 67, nummer 515.
Idem, Afbeelding Tafel IX, nummer 4 en pag. 41.
4. Hanns-Ulrich Haedeke, Zinn, Braunschweig 1973, pag. 286, afbeelding 409.

**ZIJN TINMERKEN ALTIJD BETROUWBAAR TEN AANZIEN VAN DE
LEGERING EN DE GIETER?
B. DUBBE**

Merken op tinnen voorwerpen kunnen uitsluitend geven over de kwaliteit van het gebruikte tin, over de gieter, over de plaats waar en de periode waarin het stuk werd vervaardigd en over de oorspronkelijke eigenaar (eigendomsmerk). In tegenstelling tot de oorspronkelijke koper heeft de tegenwoordige verzamelaar om voor de hand liggende redenen meer belangstelling voor het meesterteken dan voor het kwaliteitsmerk. Immers, indien men de naam van de tinnegieter kent, kan meestal ook worden nagegaan in welke periode het tinnen voorwerp werd gegoten.

Dit laatste is vooral belangrijk ten aanzien van voorwerpen die gedurende lange tijd door verschillende gieters met behulp van eenzelfde vorm werden vervaardigd. Zo bevindt zich in het museum De Waag te Deventer een koperen vorm voor het maken van de voet van een boterschotel of fruitschaal. Deze vorm is gedateerd 1610. Hij is echter in de negentiende eeuw nog door de Deventer tinnegieters H. van der Linde (1790-1836) en diens zoon Willem (1812-1851) gebruikt.

Ten aanzien van de kwaliteitsmerken als stadswapen, hamer, roos en engel is enig wantrouwen op zijn plaats. Herhaaldelijk wordt in de resoluties van de stedelijke overheden gewag gemaakt van het slaan van merken op tin, waarvan de alliage niet overeenkwam met het in de keur voorgeschreven gehalte. De ordonnantie van 16 oktober 1503 opgesteld ten behoeve van het Bossche kramers- en tinnegietersambacht duidt daar reeds op: "Te kennen gegeuen hebben van diuerschen gebreken ende inconuentien, die dagelicx vallen ende gebeuren inden ambachte oft neringe voirs., bysundere onder de teengeters...." ¹⁾.

Het Leids rapport "Nopen de tinne" van 1592 geeft een aantal voorbeelden van fraude op het gebied van het merken van tin. De aanleiding tot dit rapport was het bezoek dat twee te Danzig woonachtige, van afkomst Nederlandse tinnegieters aan het Leidse stadhuis brachten om een klacht in te dienen tegen twee tinnegieters uit deze stad, te weten Mees Dircxzn. en zijn zoon Jacob Mees. Deze laatsten hadden "mennichte tinnewerck mitter Engelsche rose geteyckent" aan beide klagers verkocht, die het tinwerk op hun beurt op de "Jaermarkt vande Fursten ende stadt Koningsbergen in Pruysschen" hadden getracht te slijten. Maar de tinnegieters daar ter plaatse, niet gecharmeerd van de buitenlandse concurrentie, hadden het ter verkoop aangeboden tin gekeurd, met het gevolg dat: "Claus Siefert unndt Peter Dralandes (de klagers), waaren welke die Engelsche rose gehabt und vor lauter verkaufft, nicht lauter, sondern falsch unnd unrechtmessig befunden". Aldus luidde het oordeel van een door de klagers meegekregen getuigenis van de magistraat van Königsberg (thans Kaliningrad) ²⁾.

Een andere verklaring uit hetzelfde rapport geeft een goed beeld van de wijze waarop de Leidse tinnegieters met de tinlegeringen omgingen.

De Leidse tinnegieter Claes Claeszn., geboren te Leeuwarden, antwoordde op de vraag of hij nooit moeilijkheden had gehad ter zake van het gieten met "onbehoirlycke stoffe" het volgende. Niet lang nadat hij zijn nering te Leiden als meester was begonnen, had hij ten huize van de tinnegieter Jan Marcuszn. van Yperen voor alle collega's een maaltijd moeten geven "deur dien zij hem dreychden". Zij zouden hem namelijk aangeven bij de magistraat "ter saicke dat hy zijn cleynerck gemaickt hadde lager dan het assay", indien hij niet tegemoet kwam aan hun culinaire lusten. Hij deelde nog mee, dat de maaltijd hem kwam te staan op circa 8 of 9 gulden. Voor de voldoening van dit bedrag had hij zijn mantel moeten verkopen ³⁾.

In de considerans van vele keuren is terug te vinden, dat een aantal tinnegieters zich weinig aantrok van de voorschriften ten aanzien van de alliage. In de Haarlemse ordonnantie op het tinnegietersgilde van 9 september 1750 valt het volgende te lezen: "Gezien het verzoek bij de vindere (overlieden) van het tinnegieters-gilde gedaan, rakende het verval derzelve keure, door haar oudheid na behooren niet meer wordende nagekomen..." ⁴⁾. Bovendien komt men in de archieven betrekking hebbend op de tinnegieters van haast alle steden klachten tegen betreffende lieden die niet tot het gilde behoren, als ijzerkramers, koper-slaggers en uitdragers, maar toch allerlei tinwerk te koop aanboden, met als gevolg: "dat veele ingeseten worden bedrogen in den allooij van 't voorschreven tin". Deze handelaren lieten het tinwerk van elders komen "van plaats en daar geen proef ofte keur is" ⁵⁾. De hiervoor geciteerde klachten zijn ontleend aan een request van de meester-tinnegieters der stad Utrecht van 18 maart 1743. De Utrechtse vroedschap liet naar aanleiding van dit verzoek een publikatie verschijnen, die gedrukt werd door Jacob van Poolsum, de stadsdrukker "tegen over 't stadhuis" ⁶⁾. Hierin werd bepaald dat de koper- en blik-slaggers, ijzerkramers, uitdragers en "Delfse en Keulse aerdewinkeliers" geen nieuw gemaakt tinwerk mochten verkopen, terwijl het ook verboden was nieuw gemaakt tinwerk "aan de huizen of langs de straten" te veilen of te verkopen. Bovendien werd het de koper- en blik-slager verboden oud gebroken tinwerk te solderen.

Namen door de eeuwen heen vele tinnegieters of wat daarvoor doorging, de bepalingen in de keuren niet altijd even serieus, ook de keurmeesters en de overheid schoten vaak schromelijk tekort in hun controlerende taak. Een prachtig voorbeeld daarvan is in de Deventer concordatboeken te vinden. In deze boeken werden de verlangens en aanbevelingen opgeschreven van de gezworen gemeente, dat waren de vertegenwoordigers van de diverse stadswijken. In 1668 heette het: "Alzoo het tin van tyt tot tyt slechter wort, dat scepenen en raedt er voor moeten zorgdragen, dat er een keur op moet gezet worden". In 1682 werd de stadsbestuurders erop gewezen dat er geen keurmeesters waren. "Fiat" schreven de schepenen onder dit verlangen, maar er gebeurde niets. In 1700 werd met aandrang verzocht een keur op het tin te doen stellen en zeven maanden later: "dat een keur op het tin in

conformite als op het silver aangesteld mag worden". In 1705 werd opnieuw aangedrongen de in dit opzicht nodige maatregelen te treffen, "dat schepenen ende raad het inbrengen van een keur op het tin effect mogen doen sorteren". Opnieuw beloofde de magistraat dat men dit verzoek "met den eersten werkstellig" zou maken. In 1709 was er echter nog steeds niets geschied. Zes jaar later verzocht de gezworen gemeente om een lijst van alle verlangens die tot dan toe nog niet waren gehonoreerd. Blijkens de op 27 december 1715 verstrekte opgave bleek ook de kwestie van de keur op het tin en de aanwijzing van keurmeesters nog niet afgehandeld te zijn. Daarna werd de zaak niet meer besproken ⁷⁾.

De door de stadsbestuurders van Deventer getoonde geringe belangstelling voor keuren op tin stond niet op zichzelf. Dat bewijst het Leidse rapport "Nopen de tinne" uit 1592. Mees Joostens, een daar werkende tinnegieter, verklaarde toen al dat er "zijns wetens binnen deser stede (Leiden) noyt keur off ordonnantie op het tinnegieten was geweest" ⁸⁾.

Voor de hedendaagse verzamelaar is het feit dat een bepaald merk op een tinnen voorwerp niet overeenkomt met de bepalingen aangaande het tingehalte van weinig belang. Hij koopt tin uit geheel andere overwegingen dan de oorspronkelijke koper. Anders ligt het met het meesterteken. De vraag is namelijk of de man wiens signatuur in de vorm van naam of initialen in het merk wordt aangetroffen, het voorwerp ook heeft gemaakt. Deze vraag is zo daarom belangrijk, omdat vooral in de achttiende eeuw de handel tussen de tinnegieters onderling steeds belangrijker werd. Men had niet van elk voorwerp een vorm, zodat men in een dergelijk geval het gevraagde stuk bij een collega kocht.

Een mooi voorbeeld daarvan zijn de leveranties van de in de Huydenstraat te Amsterdam gevestigde tinnegieter Arend Jan Coenen (1709-1768) aan collega's. Op zijn debiteurenlijst per 1 januari 1761 komen naast de namen van particulieren en instellingen, vijfendertig namen van tinnegieters of lieden die in tin handelen voor. Van deze vijfendertig waren er negentien te Amsterdam woonachtig en zestien waren elders gevestigd. Onder de laatsten waren Jan Hendrik Sebes, Jan Hendrik en Pieter Jacob Maurenbrecher, die te Dusseldorp en Jan Melchior Dassauw, de Wed. Matthijs Cloesen en Aletta Klusen, die te Wezel woonden. Verder waren er collega's uit Alkmaar, Delft, Deventer, Edam, Groningen, Kampen, Middelburg, Naarden, 's-Gravenhage en Utrecht onder zijn cliëntèle.

De vraag is nu: verzond Coenen - en dat geldt natuurlijk ook voor andere tinnegieters - zijn goederen door hem gemerkt met kwaliteitsmerk en meesterteken, of verzond hij ze niet gemerkt. In dit geval kon de koper er zijn eigen stempels op slaan, daarmee suggererend dat het door hemzelf gegoten werk was. Het is zeer wel denkbaar dat dit laatste geschiedde, immers het tinnegietersambacht is zeer persoonsgebonden. In het geval van Arend Jan Coenen kon niet met zekerheid worden vastgesteld of hij getekend of niet getekend werk verzond. Voor het laatste is echter wel een aanwijzing. Hij verkocht namelijk ruwe kantige "mostaardpotten" en ruwe peperbussen en

melkkannen aan Pieter Jacob Maurenbrecher te Dusseldorp, alsmede vier raspen ⁹⁾.

Ruwe onafgewerkte goederen zullen zeker niet gestempeld zijn geweest, omdat de stempelafdruk door het afwerken en polijsten verloren zou gaan.

Een bewijs dat er met het slaan van merken de hand werd gelicht, in dien zin dat er een ander, niet gieter zijnde, merken op tinwerk sloeg, is te vinden in een contract dat Hermanus Blommart, meester tinnegieter te Amsterdam, in 1705 sloot met een koopman genaamd Abraham Roeters. Er werd afgesproken dat Blommart zijn stempel zou slaan op al het tinwerk dat Roeters zou maken of laten maken, als ware het door Blommart gemaakt ¹⁰⁾.

Resumerend kan vastgesteld worden dat er nogal geknoeid werd met de legering van het tin en dientengevolge met de kwaliteitsmerken en dat er rekening mee moet worden gehouden dat niet altijd vaststaat dat een meesterteken op een tinnen voorwerp ook wil zeggen dat het door de betreffende meester werd gegoten. Anderzijds moet wat het meesterteken betreft worden aangenomen dat het meer om incidenten gaat, dan dat nu ineens alle meestertekens onbetrouwbaar zouden zijn.

Ten aanzien van de vraag in de titel: zijn tinmerken altijd betrouwbaar ten aanzien van de legering en de gieter? moet dus geantwoord worden: niet altijd!

Noten

1. T. Kooyman, De Bossche tinnegieter en zijn tin, Den Bosch 1984, pag. 124 e.v.
2. GA. Leiden, Gildearchieven nr. 1129, pag. 1vo-3r.
3. Ibidem, 8vo.
4. GA Haarlem, Gildearchieven nr. 274.
5. GA Utrecht, Gildearchieven nr. 140.
6. Ibidem, nr. 140 bis.
7. B. Dubbe, Het tinnegietersambacht te Deventer, in: Versl. en Med. Ver. tot Beoefening van Overijselsch Regt en Geschiedenis, 77(1972), pag. 71-72.
8. GA. Leiden, Gildearchieven nr. 1129, pag. 7vo.
9. B. Dubbe, Arend Jan Coenen, ambachtsman in een tijd van verval. Een achttiende-eeuwse tinnegieter en "fabrikant" van tinnen speelgoed te Amsterdam, in: Antiek, 5e jg. (1970/71), pag. 213-239.
10. J.W.M. de Jong en M.L. Caron, Het Amsterdamse tinnegietersgilde, in: Cat. Keur van tin uit de drie havensteden Amsterdam, Antwerpen en Rotterdam 1979, pag. 77.

TINMERKEN G. GROENENDIJK

Diverse malen komen in publikaties stukken voor met tinmerken waarin de initialen "ARD" met de opmerking: "onbekende meester".

Van de heer Bouman te Glimmen ontving ik een foto die wellicht de oplossing geeft. Het is een foto die een beeld geeft van het inwendige van een tinnen kom. Niet op de buitenkant van de bodem, maar op de binnenkant daarvan zijn acht merken geslagen. De drie onderste zijn bekend.

Volgens B. Dubbe, Tin en Tinnegieters in Nederland, Lochem 1978, pag. 338, zijn dit de merken van Abraham Reynders uit Delft (1781-1832) en van diens kleinzoon Willem Arnoldus Reynders, eveneens uit Delft (1843-1934).

De merken daarboven stellen van boven naar beneden voor:

- een gekroonde roos met "ARD" en "F" in het midden,
- twee identieke gekroonde roosjes met "ARD" en "L" in het midden van de roos (links en rechts),
- een gekroond wapen van Delft met "ARD" (links),
- een viermerk (de gekroonde "X" hoort daar boven) met van links naar rechts schildjes met respectievelijk "ARD", een engel, een klimmende leeuw en het wapen van Delft.

Het lijkt mij waarschijnlijk dat de kom afkomstig is van de familie Reynders en dat W.A. Reynders de op dat moment nog voorhanden zijnde merken van drie generaties Reynders op de kom heeft aangebracht.

Voorts kan de conclusie worden getrokken dat merken met "ARD" vrijwel zeker vervaardigd zijn door Abraham Reynders Delft ¹⁾.

Ook is het niet al te gewaagd te veronderstellen dat Gijsbert Adrianus Reynders (1810-1853), zoon van Abraham Reynders, geen eigen merk heeft gevoerd, maar één merk of meerdere merken van zijn vader heeft gebruikt.

Het genoege om met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid van stukken de maker te kunnen traceren, heb ik u niet willen onthouden.

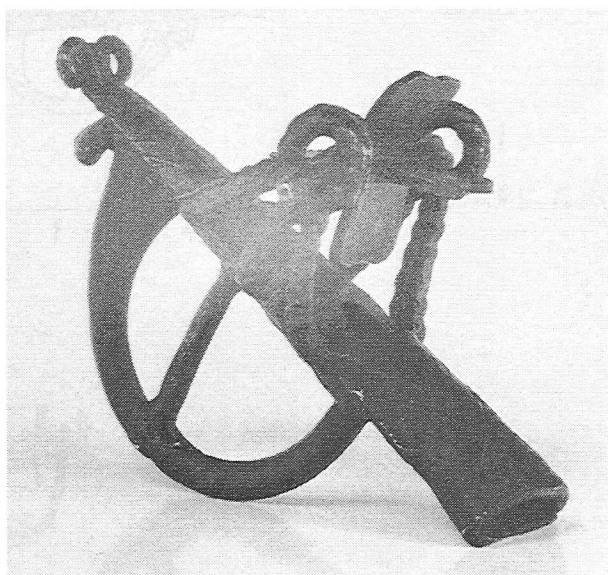
Noot van de redactie: het is ook mogelijk dat de initialen staan voor Abraham Reynders.

TWEE IDENTIEKE TINNEN FLUITJES A. LEEWIS

Na afloop van de vergadering van onze jonge NTV op 6 november 1993 in het museum De Dubbelde Palmboom te Rotterdam, werden de aanwezigen in de gelegenheid gesteld meegebrachte tinnen objecten te tonen, met het doel deze voorwerpen met elkaar te bekijken en te bespreken.

Mijn inbreng was een tinnen fluitje. Op het fluitje is een "molentje" bevestigd. Wordt er op het fluitje geblazen, dan brengt de ontsnappende lucht het "molentje" in beweging.

De antiquair vertelde mij bij de aankoop dat het een stukje speelgoed was uit de 15e eeuw of vroeger ¹⁾. Het fluitje is opgegraven in de Amsterdamse Jordaan.

Op mijn vraag aan het NTV-gezelschap om eventuele aanvullende informatie werden er drie mogelijkheden geopperd. Het zou een lokfluitje kunnen zijn ²⁾, of een pelgrimsfluitje ³⁾, of een speelgoedje. Tot een definitief antwoord kwamen we dus niet. Er werd mij geadviseerd contact op te nemen met het Museum Boymans-Van Beuningen te Rotterdam. In de collectie van dit museum bevindt zich een aantal tinnen pelgrimstekens en fluitjes.

Bovendien is er voor komend jaar een tentoonstelling in voorbereiding met als onderwerp pelgrimstekens. Een expositie derhalve met veel tin. Een aanleiding voor de leden van de NTV voor een bezoek aan dit evenement (zie tentoonstellings-agenda). De museummedewerksters, de dames A. van Dongen en A. Willemsen, hebben mij op een snelle en hartelijke manier voorzien van alle informatie die ter beschikking was. Hiervoor mijn erkentelijkheid.

Wat de functie van het fluitje geweest zou kunnen zijn, is ook bij genoemde dames niet bekend.

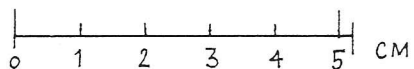
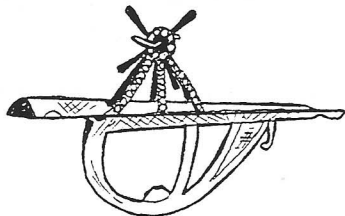
Verrassend was in de collectie Van Beuningen-De Vriese een volkomen identiek tinnen fluitje aan te treffen (Inv.nr.F.8707).

TINNEN FLUITJE

MUSEUM
BOYMANS-VAN BEUNINGEN
ROTTERDAM

COLLECTIE
VAN BEUNINGEN-DE VRIESE

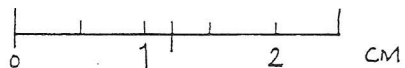
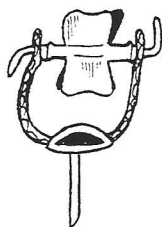
INV.NR. F 8707

ZIJAANZICHT

1:1

WARE GROOTTE

VOORAANZICHT

2:1

TWEE X GROOTTE CA.

14 E EEUW
VINDPLAATS ROTTERDAM
L 5,0 CM

TEKENING AM. WILLEMSSEN

11/1993

De oppervlakten van de beide fluitjes zijn versierd in reliëf met lijnmotieven in ruitvorm. De versieringen vertonen dezelfde "weeffouten". De afmetingen verschillen in niets en ook de constructies van de molentjes op de fluiten zijn gelijk. Het is aannemelijk te veronderstellen dat de beide fluitjes uit dezelfde gietmal komen. Een toevallige en leuke ontdekking! Hieronder treft u een tekening en bijbehorende gegevens van het tinnen fluitje uit de collectie Van Beuningen-De Vriese.

Bij het fluitje in mijn bezit behoren de volgende gegevens:

- Tin met hoog loodgehalte
- 14e eeuw
- Vindplaats Amsterdam
- Lengte: 5 cm.

Voor aanvullende informatie bij voorbaat mijn hartelijke dank.

Noten

1. Kunst- en Antiekhandel "Het Kabinet" - J.F.H.H. Beekhuizen, Amsterdam 1993.

2. Kataloge des Kunstgewerbemuseums der Stadt Köln, Band III, Zinn, Köln 1963, pag. 74-75.

Opgravingen in Amsterdam, Amsterdam 1977, pag. 465 en 469.

Van Dale, XIe druk. Lok'fluitje, O. (-s), fluitje waarmee men het geluid van een vogel nabootst om deze te lokken.

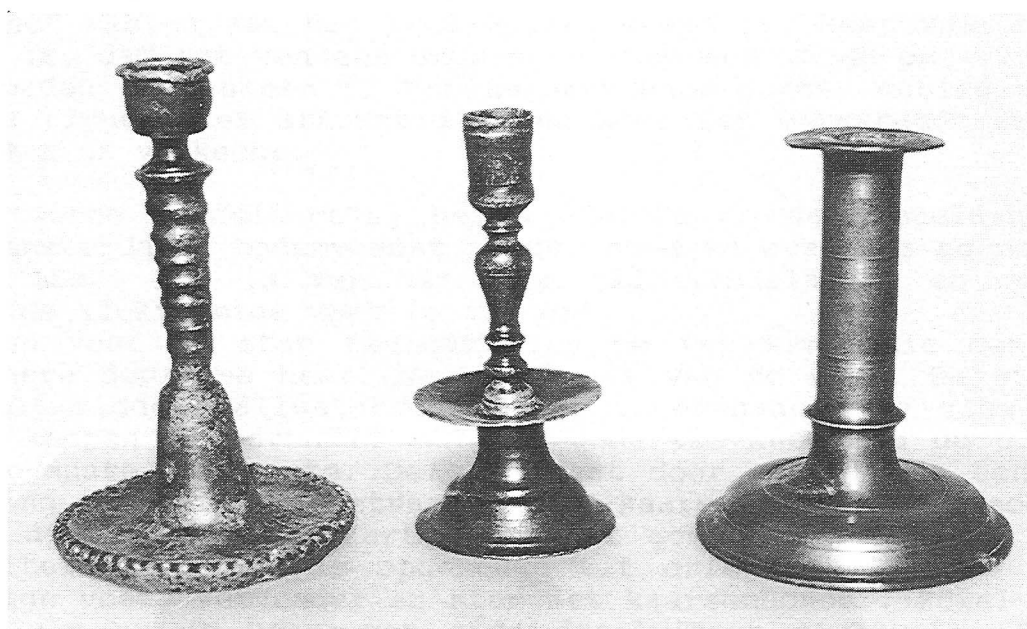
3. Verster, A.J.G. Tin door de eeuwen, Amsterdam 1957, pag. 40, afbeelding 103.

Dubbe, B. Tin en Tinnegieters in Nederland, Lochem 1978. Pelgrimstekens, pag. 199 e.v. Afbeelding 92-101.

EEN DRIETAL KLEINE KANDELAARTJES
J.E. WUSTENHOFF

"Terwijl het vuur de Kaars verteerd,
Soo word het huis met licht vereerd;
Dat was het doelwit in het maaken:
o Aardse mens van vlees en bloed,
God wil het Licht uit uw Gemoed,
Door's lichaams sterven en versaaken."

Jan Luyken

Drie kandelaartjes, bodemvondsten, ca. 1600 (links en midden) en ca. 1650 (rechts). Hoogte resp. 10, 9 en 8,5 cm.

Het kandelaartje links op de afbeelding is een bodemvondst uit Emmen en dateert uit circa 1600. Het is van tin met een vrij hoog loodgehalte, is niet gemerkt en meet 10 cm. Het kandelaartje heeft een schijfvormige - enigszins holle - voet (ϕ 6,3 cm) met standring en rond de voet een parelrand. Het middenstuk van de voet wordt gevormd door een slanke belvormige verhoging van circa 2,5 cm. De stam loopt naar onderen iets taps toe en heeft een zevental richels met daarboven een kleine schijf. Tussen dit schijfje en de kaarsenhouder is de stam sterk versmald.

De richels in de stam dienden niet alleen ter decoratie maar ook om het aflopende kaarsvet te vertragen. De vroegere vetkaarsen dropen aanzienlijk meer dan moderne kaarsen. Het kandelaartje heeft geen aparte vetvanger, maar de enigszins holle voet vangt die functie op. Aan de binnenkant van de voet zijn duidelijk draairingen te zien.

Dit soort Drentse bodemvondsten is schaars, doordat de streek slechts zeer dun bevolkt was, voornamelijk door kleine boeren en veenwerkers die weinig huisraad gehad zullen hebben. De mindere kwaliteit van het tin - wat op zichzelf voor kandelaars niet zo ongebruikelijk was aangezien hiervoor o.a. de keur voor eerste kwaliteit tin niet van toepassing was - maar vooral de algehele "uitstraling" van het kandelaartje, duiden op een provinciale maker. Het hoeft niet per se een plaatselijke tinnegieter geweest te zijn. Dit is zelfs onwaarschijnlijk, aangezien tot nu toe bij mijn weten geen tinnegieters uit Emmen bekend zijn.

Daar Drente in vroegere eeuwen een arm en geïsoleerd gebied was, is het ook niet waarschijnlijk dat het kandelaartje vanuit het westen van het land geïmporteerd is. Meer waarschijnlijk is, dat het van een Groningse, van een in de omgeving van Coevorden of van een in het aangrenzende Duitse gebied gevestigde tinnegieter afkomstig is en door een marskramer is meegenomen en verkocht.

Het tweede kandelaartje, het middelste op de afbeelding, is een Amsterdamse bodemvondst, 9 cm. hoog en eveneens te dateren rond 1600. Het is van het type "klokkandelaar", zo genoemd naar de klokvormige voet (ϕ 4,4 cm).

Tussen voet en stam bevindt zich de vetvanger die een iets kleinere doorsnee heeft dan de basis van de voet. De stam is in het midden ballustervormig met benedenaan twee schijfvormige knopen en bovenaan één. De onderste knoop is de dikste, de bovenste de dunste. De stam gaat door middel van een verdikking over in de vetvanger. De kaarsenhouder is recht en vrij diep. Het kandelaartje is niet gemerkt en van een goede kwaliteit tin. Het is opgebouwd uit drie losse delen: klokvormige voet, vetvanger en stam met kaarsenhouder. Zowel op de voet als op de vetvanger zijn draairingen zichtbaar. Hoewel het uit dezelfde periode stamt als het hiervoor beschreven kandelaartje, heeft dit een veel "gedistingeerder" uiterlijk.

Het derde kandelaartje, rechts op de afbeelding, is ongeveer een halve eeuw jonger dan de twee anderen. Het is eveneens een Amsterdamse bodemvondst, heeft een mooi goudpatina en is aan de binnenkant van de voet (ϕ 6,7 cm) gemerkt met een onduidelijke gekroonde roos. Het is het kleinste van de drie (8,5 cm).

De enigszins gewelfde voet is, evenals de stam en de kraag bovenaan, versierd met hele fijne concentrische cirkels. Er is geen aparte kaarsenhouder; deze maakt integraal deel uit van de stam. Het kandelaartje heeft geen aparte vetvanger, noch een model voet dat hiertoe kan dienen; een kandelaartje zonder enige opsmuk, maar aantrekkelijk door zijn eenvoud.

Dit soort kandelaartjes ontstond in de periode (midden 17e eeuw) dat er nogal geëxperimenteerd werd met verbeteringen in de kwaliteit van de kaarsen en de makers van kandelaars in de veronderstelling leefden dat een vetvanger overbodig zou worden. Deze veronderstelling bleek al gauw onterecht.

Kandelaars zonder vetvanger of alternatieve mogelijkheid om het afdruipeude vet op te vangen, bijvoorbeeld een schotelvormige voet, komen zeer weinig voor.

Hebben deze kandelaartjes een speciale functie gehad?

De mening is wel geopperd dat ze gebruikt zouden zijn bij huisaltaartjes. Mogelijk, maar ik twijfel er aan. Naar mijn mening zijn ze hiervoor toch iets te groot.

In de archieven van The Pewterers Company in Engeland wordt gerefereerd aan "small wrytinge candlesticks in the early 17th century" (C. Welch, History of the Worshipful Company of Pewterers, Vol. II, page 62). Deze zouden gebruikt zijn bij de schrijftafel voor het zegelen van brieven (lakzegels). Persoonlijk lijkt mij dit aannemelijker, maar ze kunnen net zo goed voor algemeen huishoudelijk gebruik bestemd geweest zijn op die plaatsen waar maar voor korte tijd enig licht (of vuur) nodig was.

Bronnen:

B. Dubbe, Tin en Tinnegieters in Nederland, Lochem 1978.

John Caspall, Making fire & light in the Home pre-1820. Stow-on-the-Wold 1987.

R.F. Michaelis, Old Domestic Base-Metal Candlesticks from the 13th to 19th Century. Woodbridge 1978.

TENTOONSTELLINGSAGENDA EN BOEKAANKONDIGINGEN

In Museum Boymans-Van Beuningen te Rotterdam is nog tot en met 31 juli 1994 te zien de tentoonstelling:

"HAKEN en OGEN"

**Kledingaccessoires 1450 - 1650 uit de
Collectie Van Beuningen-de Vriese**

Kledingstukken van alledag uit de periode van de late middeleeuwen tot en met de 17e eeuw zijn zeer zeldzaam. Wel zijn er kledingaccessoires van koper en tin als archeologische bodemvondsten teruggevonden. Deze voorwerpen vormden een functioneel onderdeel van de dagelijkse kleding.

Op de tentoonstelling wordt een grote verscheidenheid van deze accessoires getoond en beschreven.

Eveneens in Museum Boymans-Van Beuningen is van 12 december 1993 tot 27 februari 1994 te zien de tentoonstelling:

"HEILIG en PROFAAN"

**Laat-middeleeuwse insignes uit de
Collectie H.J.E. van Beuningen**

Op deze tentoonstelling worden ongeveer 240 verschillende pelgrims- en profane insignes getoond.

Tegelijk met deze tentoonstelling verschijnt deel VIII van de reeks "Rotterdam Papers" geschreven door H.J.E. van Beuningen en Dr A.M. Koldewei getiteld:

HEILIG en PROFAAN

**1000 Laat-middeleeuwse insignes uit de collectie
H.J.E. van Beuningen**

Alle ruim 1000 in het boek beschreven (en afgebeelde), en voorzover mogelijk naar herkomst en betekenis geïdentificeerde insignes, dateren uit de dertiende tot het midden van de zestiende eeuw. Het grootste deel van deze insignes is vervaardigd van een lood-tinlegering. Bij een klein aantal is gebruik gemaakt van een koperlegering en weer andere zijn vervaardigd uit dunne latoenkoperen plaatjes of uit ivoor, been, parelmoer, pijpaarde of git.

Het boek fungeert tevens als catalogus voor bovengenoemde tentoonstelling en is in het museum verkrijgbaar. Het is tevens te bestellen via het Bureau Oudheidkundig Onderzoek van Gemeentewerken Rotterdam, Aelbrechtskolk 12, 3024 RE Rotterdam. Prijs bij afhalen f 130, bij verzending komen de kosten van verpakking en porto hier nog bij.

TINEXPOSITIE TE GEEL - BELGIE

In GEEL (België) zal van 16 april tot en met 12 juni 1994 een tinexpositie gehouden worden met als thema:

MEDISCH TIN, KERKELIJK TIN EN HUISRAAD.

De expositie is samengesteld uit de verzamelingen van een 50-tal bruikleengevers, waaronder Museum Sterckshof te Antwerpen, Gruuthusemuseum te Brugge, Stedelijk Museum te Brussel, Sint-Dimpnagasthuis te Geel en vele particuliere collecties.

De catalogus die ter gelegenheid hiervan wordt uitgegeven geeft een overzicht van ongeveer 300 objecten, die ook zijn afgebeeld, waar mogelijk met het bijbehorende merk.

De expositie wordt gehouden in het Sint-Dimpnagasthuis, Gasthuisstraat 1, 2440 Geel, België.
Openingstijden van 10.00 tot 18.00 uur.

Voor nadere informatie kan men zich wenden tot het Sint-Dimpnagasthuis: telefoon 00-32-14-591443.

Men kan ook inlichtingen inwinnen bij ons Belgisch verenigingslid de heer T. Dangis, adres Vinnestraat 32, 1980 Zemst / Elewijt, België
Telefoon 00-32-15-615937.

Geel is te bereiken via de weg van Antwerpen naar Luik.

LITERATUUR OVER TIN
H.B. van WIJK

Arnold J.G. Verster was in Nederland een voorloper op het terrein van tinpublicaties. Zijn eerste boek "Oud Tin" verscheen in 1924 bij Boosten & Stols in Maastricht, in 1928 reeds gevolgd door een tweede druk die aanzienlijk uitgebreider was. Zijn "lezers" schat hij goed in:

"Gejaagd, gedeukt en toch nog even
Gebrand op dit onzalig leven.
Kent gij, lezer dezer regelen, de gezindheid daarin door
den dichter beleden ? Zoo kunt gij wellicht voor het
lezen van de volgende bladzijden de rust niet vinden".

En zo is het natuurlijk, tinboeken lezen wij niet, die kijken we door. En bij Verster is dat een genoeg, ook bij zijn naoorlogse "Tin door de eeuwen 1954", dat vier drukken beleefde en vertalingen in het Duits (Das Buch von Zinn) en in het Engels (Old European Pewter).

Aan het begin van de jaren vijftig droeg Verster zijn verzameling over aan museum Boymans-Van Beuningen, mede dankzij de belangrijke rol van de heer H.J.E. van Beuningen, die bij die gelegenheid ook eigen tin afstond.

Het schrijven over tin en het verzamelen van tin gaat lang niet altijd samen, bij Verster echter wel. Zijn boeken zijn overwegend met stukken uit de eigen collectie geïllustreerd. Zo ook de catalogus van de tentoonstelling die museum Boymans-Van Beuningen in 1954 wijdde aan de collectie Verster, in combinatie met een kleine tentoonstelling "Tin op Schilderijen" (nb verzamelaars: let erop dat daarbij een losse catalogus ingevoegd moet zijn van 10 pagina's tekst).

Het bekijken van de stukken van Verster maakt nederig: het ene schitterende stuk na het andere.

Verster publiceerde niet alleen over tin. Wij kennen ook zijn boeken "IJzer van vroeger" (1964) en "Bronzen in den tijd" (1956), in de tweede druk geheten "Koper en brons van vroeger" (1966). Alle naoorlogse boeken verschenen bij De Bussy, Amsterdam. In "Sprekend verleden", samengesteld door Th.H. Lunsingh Scheurleer (1959, Scheltema & Holkema), is nog Versters bijdrage "Tin, koper en brons" opgenomen.

Alle door mij genoemde boeken zijn met het nodige zoekwerk nog bij antiquariaten te vinden. Niet meer echter de vierde druk van "Tin door de eeuwen", voorzien van een opdracht van de auteur aan iemand met wie hij in 1970 een concert bezocht: dit werk bevindt zich in mijn eigen boekenkast.

VRAGENRUBRIEK

Vraag

Kunt u mij enige informatie geven over het voorwerp afgebeeld op onderstaande foto? Het object is 13 cm. hoog (diameter voet 5 cm.) en bestaat uit twee losse delen die op elkaar passen, nl. een bovenstuk met een torentje en een ondergedeelte. Het object is niet gemerkt.

A. Leewis, Vlaardingen.

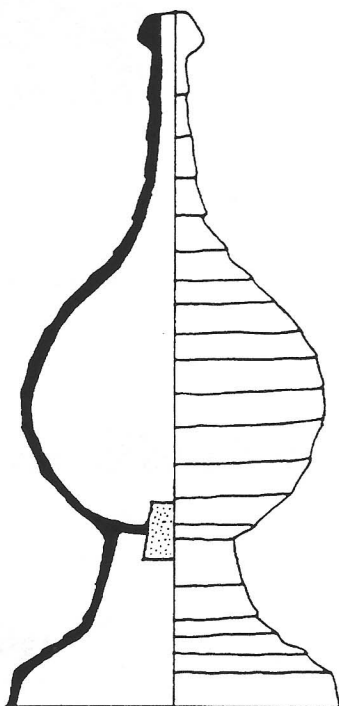

Antwoord

In het boek "Thuis in de late middeleeuwen", Het Nederlands burgerinterieur 1400-1535 ¹⁾, pag. 146, nummer 192, staat een qua vorm vrijwel indentiek object afgebeeld. De omschrijving luidt: "Zoutstrooier, tin, gegoten, bodemvondst Reimerswaal, 15e/16e eeuw." Bij deze strooier, die uit één stuk bestaat, zit het strooigat in de top en verder zit er een gat in de bodem om de strooier te vullen en daarna met een stopje (kurk) te sluiten. Ook B. Dubbe beschrijft dit zoutvat in zijn boek op pag. 229 ²⁾.

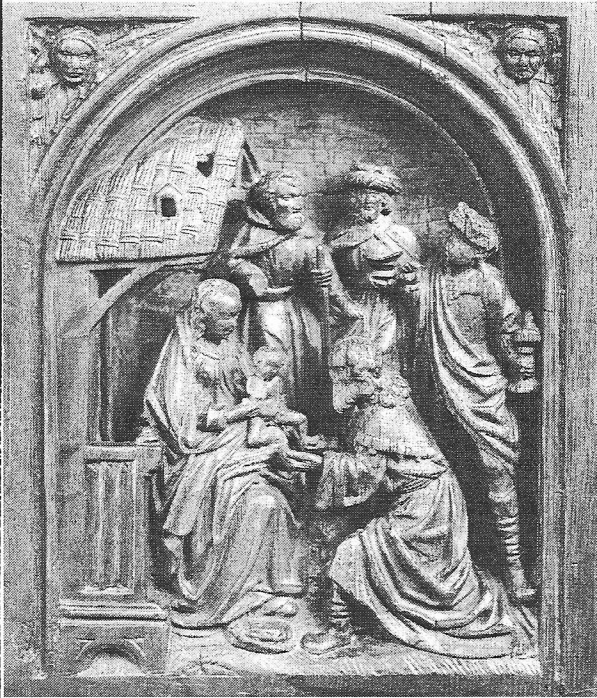
Op uw foto is te zien dat het "torentje" niet voorzien is van een gat. Naar onze mening is uw object daarom een zoutvat, waarvan de vorm afgeleid zou kunnen zijn van de boven beschreven zoutstrooier; het ondergedeelte is dan het zoutvat en het bovengedeelte fungeert als deksel.

Gezien de vorm van uw zoutvat en het feit dat het niet gemerkt is denken wij aan dat het object in Frankrijk vervaardigd is en gedateerd kan worden circa 1700.

Noten

1. Thuis in de Late Middeleeuwen, Het Nederlands Burgerinterieur 1400-1535, Uitgeverij Waanders, Zwolle 1980, pag. 146, afb. 192 en pag. 147, nummer 192.
2. B. Dubbe, Tin en Tinnegieters in Nederland, Lochem 1978, pag. 224 t/m 230, fig. 130.

Beste vrienden, cliënt(en),

In onze geheel vernieuwde en uitgebreide zaak houden wij rond de Kerstdagen een expositie van oude kunst en antiquiteiten. Wij nodigen u hierbij van harte uit.

Wij zijn geopend:

Alle dagen vanaf zaterdag 18 t/m vrijdag 31 december van 11.00 tot 18.00 uur.

Beide Kerstdagen gesloten.

Indien u niet in de gelegenheid bent om te komen wensen wij u alvast een hele fijne Kersttijd en een goed 1994 toe.

*Uit onze collectie:
De aanbidding der drie Koningen
Noordelijke Nederlanden, begin 16e eeuw.
Afmetingen: 30,5 x 26,5 x 5 cm.*

*Patrick en Mia Reijgersberg
Damstraat 27, 2011 HA Haarlem
Tel. 023-316118
Fax/Tel. 023-424838*

when next in London visit

h&m kashden

pewter specialists

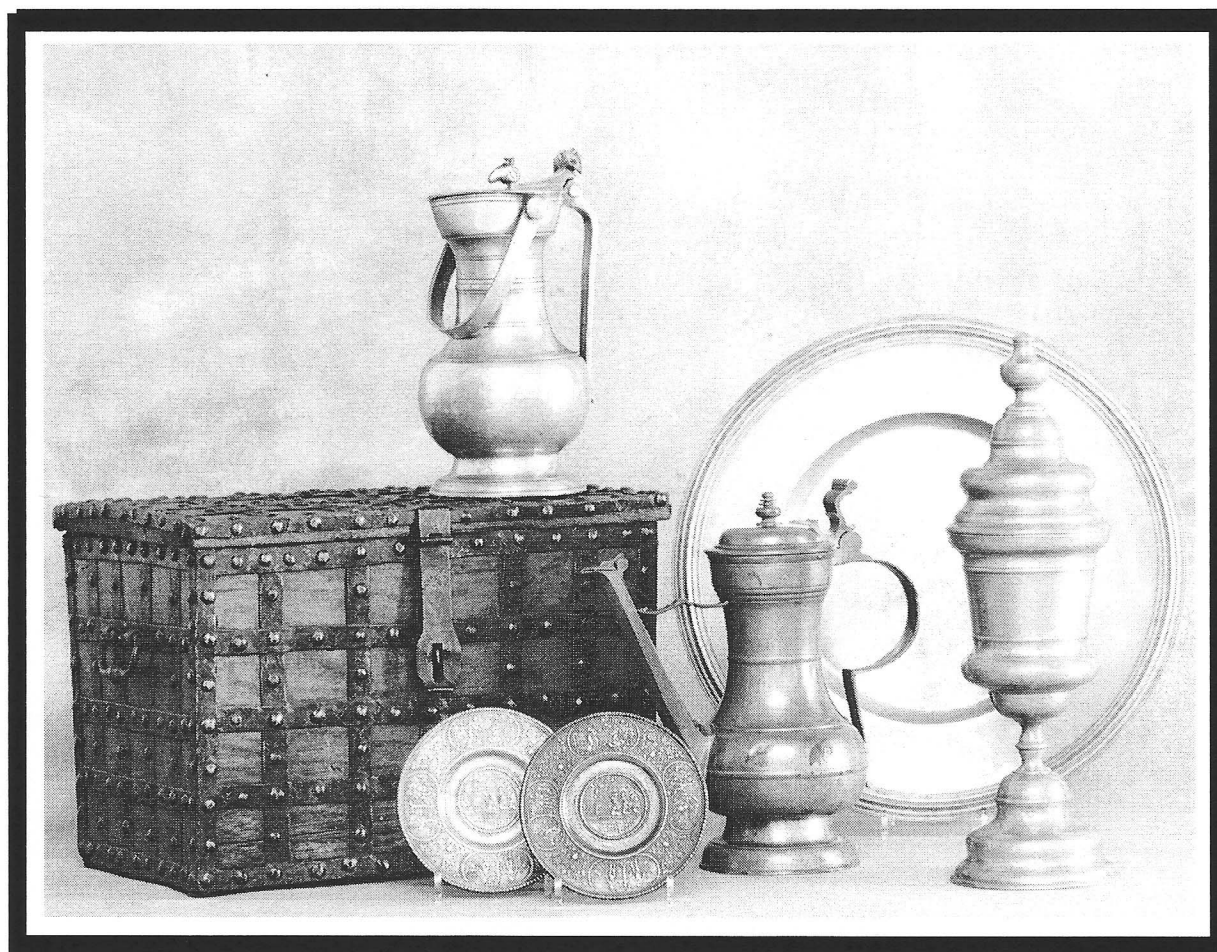

portobello road & covent garden markets

tel: 081 958 1018

KUNST- en ANTIEKHANDEL "HET KABINET"
J.F.H.H.BEEKHUIZEN

Nieuwe Spiegelstraat 49 - 1017 DD Amsterdam
Tel: 020-6263912 Fax: 020-6275905

Enige Zwitserse, Duitse en Franse tinnen objecten.
Een Hollandse eikehouten kistje met ijzeren montering.
Tin: 17e/19e eeuw. Kistje: 17e eeuw.

Specialist in Europees tin van 15e eeuw tot en met 19e eeuw
Onze collectie bevat verder:
Brons, Delfts, Meubelen en Verzamelobjecten

J.F.H.H.BEEKHUIZEN
Makelaar en Beëdigd Taxateur "Antiek Tin"
(ook voor algemene taxaties)